

Legemidler - Legemiddelhåndtering, helsefagarbeidere

D55339

Utgave:
1.00

Gjelder fra:
13.10.2025

Side 1 av 6

Hensikt og omfang

Helse Sør-Øst (HSØ) har en forventning om at helsefagarbeidere (HFA) som jobber i spesialisthelsetjenesten også skal utføre oppgaver knyttet til legemiddelhåndtering av utvalgte legemidler. Det er med bakgrunn i mål om hensiktsmessig oppgavedeling og bruk av personellressurser, samt smidigere pasientforløp og effektive arbeidsprosesser. Eget regionalt opplæringsprogram er utarbeidet. Det regionale opplæringsprogrammet vil hindre uønsket variasjon i opplæringen, det vil styrke kvaliteten i opplæringen, som igjen vil gi bedre pasientsikkerhet.

Hensikten med opplæringsprogrammet i legemiddelhåndtering for HFA er å sikre at alle HFA som skal dele ut og administrere legemidler får nødvendig opplæring, slik at dette utføres på en trygg og forsvarlig måte.

Forsvarlighet, pasientsikkerhet og kvalitet i tjenestene er en forutsetning for all endret oppgavedeling.

Ansvar/målgruppe

- **Helse Sør-Øst RHF** eier opplæringsprogrammet og har ansvar for at hele programmet, inkludert mal for kompetanseplanen, jevnlig gjennomgås og oppdateres ved behov. Dette arbeidet koordineres og tilrettelegges av Helse Sør-Øst i samarbeid med relevante fagmiljøer.
- **Regionalt legemiddelhåndteringsutvalg (RLH)** har ansvar for at det faglige innholdet i de digitale kursmodulene er oppdatert og skal bistå kurseier med regelmessig kvalitetssikring av kurset.
- **Sykehuset Innlandet (SI)** har ansvar for å lage prosedyre for å sikre at opplæringsprogrammet blir tatt i bruk i tråd med overordnede føringer for oppgavedeling i foretaket, [Oppgavedeling - Ansvar og gjennomføring](#), og at HFA's ansvar og rolle, etter fullført opplæring og godkjenning, blir kjent i foretaket.
 - **Avdeling Kompetanse og utdanning** skal sørge for at det opprettes kompetanseplaner i henhold til regional mal, og at disse gjøres tilgjengelige i Kompetanseportalen. I tillegg har de ansvar for å gjennomføre nødvendige justeringer eller endringer dersom malen oppdateres.

Nærmeste leder (Nivå 4-leder)

- Skal før oppstart, gjennomføre Modul 1 av opplæringsprogrammet, for å få innsikt og forståelse for HFAs opplæring og ansvar (i [Læringsportalen](#): «Legemiddelhåndtering og helsefagarbeidere – Modul 1. Opplæringsprogram og lovverk»).
- Vurdere kontinuerlig antall HFA som skal utføre utvalgte legemiddelhåndteringsoppgaver på sin enhet, med bakgrunn i HFA erfaring, egnethet og forsvarlig drift på avdelingen.

- Gjennomgå bemanningsplan sammen med tillitsvalgte eller vernetjeneste. Evaluere og justere antall HFA til legemiddelhåndtering etter behov og endringer i enheten, med tanke på aktivitet, bemanning og kompetanseendringer.
- Gjøre en helhetlig vurdering av tilgjengelige ressurser for opplæring og veiledning i enheten, for å kunne planlegge opplæringen/veiledningen i enheten på best mulig måte.
- Sørge for å skape trygghet og tillit for de som inngår i legemiddelhåndteringsoppgaver.
- Sørge for at opplæringsprogrammet inkluderes i ansettelsesprosessen av HFA i egen enhet.
- Tildele kompetanseplanen til HFA som skal gjennomføre opplæringsprogrammet, og avtale hvilke oppgaver i programmet de skal få opplæring i å utføre på enheten. Leder kan velge å gi tillatelse til alle oppgaver eller utvalgte oppgaver i kompetanseplanen.
- Tilrettelegge for gjennomføring av programmet, og sikre at HFA får vedlikeholdt sin kompetanse ved å velge legemiddelhåndteringsoppgaver som er en [volumoppgave](#) i enheten.
- Ansvar for å godkjenne at HFA har tilegnet seg nødvendig kompetanse fra programmet og fra praktisk opplæring (gjøres i kompetanseplanen).
- Bestille tilgang til MetaVision i BAT etter fullført opplæring. Tilgangen heter «Helsefagarbeider utvidet».

Fagansvarlig sykepleier/vernepleier

- Det anbefales at fagansvarlig sykepleier/vernepleier har hovedansvaret for å gjennomføre praktisk opplæring og ferdighetstrening sammen med HFA.
- Gjennomføre modulene i delplan «Digitale opplæringsmoduler» i kompetanseplanen for HFA. Finnes i [Læringsportalen](#):
 - Legemiddelhåndtering og helsefagarbeidere – Modul 1. Opplæringsprogram og lovverk
 - Legemiddelhåndtering og helsefagarbeidere – Modul 2. Hvordan virker legemidler
 - Legemiddelhåndtering og helsefagarbeidere – Modul 3. Legemiddelformer og riktig administrasjonsmåte
 - Legemiddelhåndtering og helsefagarbeidere – Modul 4. Legemiddelgrupper
 - Legemiddelhåndtering og helsefagarbeidere – Modul 5. Observasjon
 - Legemiddelhåndtering og helsefagarbeidere – Modul 6. Uønskede hendelser i legemiddelhåndtering
 - Legemiddelhåndtering og helsefagarbeidere – Modul 7. Dokumentasjon og MetaVision
 - Legemiddelhåndtering og helsefagarbeidere – Modul 8. Håndtering av legemiddelfall
- Gjøre seg kjent med innholdet i kompetansekravene for praktisk opplæring.

Sykepleiere/vernepleiere på enheten

- Gjennomføre Modul 1 av opplæringsprogrammet, for å få innsikt og forståelse for HFA opplæring og ansvar. Legges inn i enhetens kompetanseplan som et eget kompetansekrav (ID-nr i Kompetanseportalen – 302721).
- Gjøre seg kjent med innholdet i kompetansekravene for praktisk opplæring.

- Gi HFA praktisk opplæring og følge opp ferdighetstreninger etter avtale med fagansvarlig sykepleier/vernepleier.
- Får sykepleier/vernepleier i enheten ansvar for praktisk opplæring og ferdighetstrening med HFA, skal den/disse sykepleierne/vernepleierne gjennomføre moduler i delplan «Digital opplæringsmoduler» som nevnt i avsnittet «[Fagansvarlig sykepleier/vernepleier](#)».

Helsefagarbeider

- Gjennomføre opplæringsprogrammet slik nærmeste leder har gitt føringer om, og tilegne seg nødvendig kompetanse slik at de kan utføre oppgavene på en trygg og forsvarlig måte.
- Påse at legemiddelhåndteringsoppgaver som utføres, er oppgaver avtalt med nærmeste leder.
- Melde fra til nærmeste leder hvis man blir bedt om å utføre oppgaver man ikke har tilstrekkelig opplæring til å utføre.

Helsefagarbeiders rolle og ansvar etter fullført opplæring og godkjenning

- HFA vil, etter fullført opplæring og godkjenning, ha et selvstendig ansvar for å utføre egenkontroll av legemidler som sykepleier/vernepleier har istandgjort og dobbeltkontrollert når det foreligger krav om dobbeltkontroll, [Legemidler - Egenkontroll og dobbeltkontroll](#). Dette innebærer å sikre at det i samsvar med legens forordning i MetaVision gis
 - riktig legemiddel
 - i riktig dose
 - til riktig pasient
 - til riktig tid
 - på riktig måte, i samsvar med legens forordning i MetaVision.
- Hånddesinfeksjon utføres før og etter håndtering og utdeling av legemidler, [Legemidler - Medisinrom, oppbevaring og hygiene](#).
- HFA skal dokumentere for gitt (bekrefte) legemiddel i MetaVision.
- HFA skal kunne observere virkning og bivirkning av legemidler og kunne rapportere om endringer i pasientens tilstand.

HFA skal ikke utføre dobbeltkontroll. Dette gjennomføres av sykepleiere/vernepleiere på legemidler det er krav om dobbeltkontroll. For å kunne utføre dobbeltkontroll kreves kunnskap om istandgjøring, noe som ikke dekkes av opplæringsprogrammet. I enheter der legemidlene istandgjøres av apotektekniker skal legemidlet være dobbeltkontrollert at sykepleier/vernepleier før HFA kan gi legemidlet.

Legemidler som ikke har krav om dobbeltkontroll, kan administreres av helsefagarbeider forutsatt at de er istandgjort av sykepleier/vernepleier.

Handling

Alle HFA skal som hovedregel få opplæring i alle oppgaver i opplæringsprogrammet som er definert som [volumoppgave](#) i enheten. Det anbefales at fagansvarlig sykepleier/vernepleier har hovedansvaret for gjennomføring av opplæringen og ferdighetstreningen.

Opplæringsprogrammet består av en teoretisk del, praktisk opplæring, ferdighetstrening og godkjenning. Alle deler må gjennomføres før HFA kan dele ut utvalgte legemidler.

Hele opplæringsprogrammet er samlet i en kompetanseplan som tildeles HFA via Kompetanseportalen.

- [SIHF-Somatikk-Legemiddelhåndtering for helsefagarbeidere, regionalt opplæringsprogram](#)
- [SIHF-DPH-Legemiddelhåndtering for helsefagarbeidere, regionalt opplæringsprogram](#)

Det er totalt elleve legemiddelhåndteringsoppgaver HFA kan få opplæring i å utføre innen somatikk og sju i psykisk helsevern. Kompetanseplanen er imidlertid strukturert slik, at opplæring og godkjenning kan gis for et utvalg av oppgavene – ikke nødvendigvis alle.

Volumoppgaver

En volumoppgave i enheten er en oppgave som gjøres flere ganger daglig. For at HFA skal kunne ha mulighet for å utføre legemiddelhåndteringsoppgaven i tilstrekkelig omfang, må vedkommende jobbe en viss mengde vakter/stillingsstørrelse.

Eksempler på oppgaver er

- administrere utvalgte legemidler til pasienter etter avtale med sykepleier
- administrere utvalgte legemidler til pasienter som ligger på isolat og/eller pasienter som trenger hjelp i stell, og/eller praktisk hjelp til å ta legemidler
- administrere oksygen
- frakoble og skylle etter infusjoner i PVK
- administrere intravenøs væske uten tilsetninger, som er funnet frem av sykepleier
- administrere istandgjorte subkutane lavmolekylært heparin
- administrere forstøver (kun administrering av ipratropiumbromid, salbutamol, acetylcystein).

Inntil en mobil løsning er på plass, bør arbeidsfordeling avklares i forkant, for at HFA skal slippe å forlate pasient og gå ut av pasientrom/isolatet for å utføre egenkontroll av medisinerne opp mot MetaVision, se kap. [Legemidler - Egenkontroll og dobbeltkontroll](#)
Dette vil bidra til mer helhetlig pleie og smidigere pasientforløp.

Godkjenningsordning

- Nærmeste leder har ansvar for å godkjenne at HFA er kvalifisert til å utføre oppgaver etter gjennomført opplæringsprogram.
- Informasjon om fullført opplæring og godkjenning dokumenteres i kompetanseportalen og følger helsefagarbeideren ved bytte av avdeling eller foretak.
- Godkjenning av opplæringen skal som hovedregel være gyldig uavhengig av hvor den er gjennomført. Det innebærer at opplæringsprogrammet ikke skal tas på nytt ved bytte av arbeidssted, men det vil kreve en regodkjenning (se punkt regodkjenning).
- Unntak vil gjelde ved overgang til barneavdelinger eller spesialavdelinger, hvor ytterligere opplæring ofte er nødvendig. Det samme kan gjelde etter lengre fravær.

Regodkjenning

- Krav om regodkjenning skal fylles ut årlig for å sikre at HFA vedlikeholder kompetansen.
 - Behovet for årlig regodkjenning kan vurderes etter to år fra førstegangsopplæringen.
 - Har HFA i løpet av disse to årene utført oppgaven daglig eller ukentlig, kan det vurderes at de opprettholder nødvendig kompetanse gjennom jevnlig utførelse av oppgaven i arbeidshverdagen. I så fall kan kravet markeres som ikke relevant, etter avtale med leder.
- Krav om regodkjenning skal også benyttes ved bytte av arbeidssted for å sikre nødvendig innføring i nye rutiner og prosedyrer.
 - Krav om regodkjenning ved bytte av arbeidssted er ikke ment som en omfattende reopplæring, men skal sikre at HFA har fått en ny praktisk gjennomgang av lokale rutiner, blitt oppdatert på eventuelle nye rutiner og prosedyrer og fått gjennomgang av den nye avdelingens mest brukte legemidler.

Tvil om egnethet til utføre oppgaven/ tvil om godkjent opplæring

Dersom leder er i tvil om HFA er egnet for å utføre oppgaven eller om opplæring skal godkjennes, skal leder/fagsykepleier ha samtale med HFA om dette, for sammen å komme frem til avbøtende tiltak. Om avbøtende tiltak ikke har effekt, skal ikke opplæringen godkjennes.

Kompetanse og personlig egnethet skal vurderes ved ansettelse og jevnlig under ansettelsesforholdet, [Legemidler - Veileder legemiddelhåndtering HSØ](#). Legemiddelhåndteringen skal være faglig forsvarlig for å ivareta pasientsikkerheten.

Reservasjon mot å utføre oppgaven

Legemiddelhåndtering for HFA, slik det er definert i opplæringsprogrammet, inngår i HFA sine arbeidsoppgaver. HFA kan i hovedsak ikke reservere seg mot å utføre disse oppgavene. Leder kan likevel vurdere dette, når en allerede ansatt HFA for eksempel har kort tid igjen til pensjonsalder, har nært forestående langtidsfravær eller har sagt opp sin stilling.

Referanser

SI/06.03-45	Oppgavedeling - Ansvar og gjennomføring
SI/06.03-46	Oppgavedeling - Forbedring av arbeidsflyt og oppgavedeling, rammeverk
SI/21.01-03	Legemidler - Istandgjøring og utdeling
SI/21.01-06	Legemidler - Egenkontroll og dobbeltkontroll
SI/21.01-17	Legemidler - Identifisering av pasient
SI/21.01-21	Legemidler - Tilberedninger og tilsetninger, administrering av legemidler til injeksjon og infusjon
SI/21.01-47	Legemidler - Lukket legemiddelsløyfe, arbeidsbeskrivelse for istandgjøring og oppbevaring
SI/21.01-69	Legemidler - Veileder legemiddelhåndtering HSØ
SI/21.01-72	Legemidler - Medisinrom, oppbevaring og hygiene

[Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten](#)

Utgave: 1.00	Legemidler - Legemiddelhåndtering, helsefagarbeidere	D55339 Side 6 av 6
-----------------	---	-----------------------